

Kompetenceplan for Design, kunsthåndværk og arkitektur

Indledning

Rudolf Steiner skolen er tolvårig med en otteårig grundskole og en fireårig overskole/overbygning. Denne kompetenceplan relaterer sig til overskolen/overbygningen i faget kunstbetragtning dækkende for undervisningen fra 9. til 12. klassetrin. På Steiner-skolerne tilrettelægges undervisningen, så et fags progression og sammenhæng er tilpasset den unges alder. Således danner den almene udvikling af det unge menneske grundlag for de faglige temaer, der undervises i for hver årgang. Læs mere i "Introduktion til Rudolf Steiner-skolens læreplan".

Ved godkendelsen af den toårige Steiner-hf for skolernes 11. og 12. klassetrin skal hf-læreplanerne følges. Da faget *kunstbetragtning* sammen med *håndværksfagene* dækker hf-fagene Billedkunst C og Design og arkitektur C og B (stx), her samlet kaldet Design, kunsthåndværk og arkitektur, suppleres hf-læreplanerne for disse fag med kompetenceplanerne for *Kunstbetragtning* og *Håndværk*.

Link til læreplaner for hf: <https://uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/fag-og-laereplaner/laereplaner-2017/hf-laereplaner-2017>

Faget *Kunstbetragtning* er den del af undervisningen, hvor den analytiske, teoretisk-øvende del overvejende er i fokus, mens *Håndværk* er den mere praktisk-øvende del af fagområdet. Genstandsområderne er især design, kunsthåndværk og arkitektur og desuden maleri, skulptur og musik.

Kunst- og håndværksfagene giver mulighed for at udvikle erkendelser, æstetiske erfaringer og kunsthåndværksmæssige færdigheder. Disse centrale kompetencer opnås i samspillet mellem hinanden, hvorfor der indgår elementer fra både det teoretiske, det æstetiske og det praktiske i al undervisning og dens tilrettelæggelse.

Enhver ny opgave mødes af en forforståelse; et nye fænomen eller problem, opleves på baggrund af, hvad eleven mere eller mindre bevidst tidligere har erfaret og/eller forstået. Den kreative proces begynder i bearbejdningen af det nye på denne baggrund, i en søgen efter ny forståelse eller løsning. Udfordringerne her er det egentlige pædagogiske felt, hvor ny læring sker. I den vurderende iagttagelse eller evt. fælles evaluering udkast, skitser, designløsninger osv. bliver denne kreative proces bevidst. Jo bredere, rigere og mere selvstændigt erhvervet erfaringerne er, des mere bidrager de til yderligere innovativ og kreativ tænkning.

Få læringsprocesser bidrager så intensivt til identitetsdannelsen som selvstændig skaben og selviagttagelse og -indsigt.

Det er den iterative proces - "øvelsen i øvelser", der udvikler den selvdannelse og faglige dannelse, der er forbundet med viljen og den personlige erhvervelse af kontrol over egen vilje (følelser og tanker), og det virker tilbage med begejstring og lyst til læring.

Når eleven er fokuseret på et arbejde, der kræver mestring, æstetisk bedømmelse, initiativ og erkendelse, er ikke blot opgaven integrerende, men det er virkningen på eleven også. Hænderne handler intuitivt på baggrund af den refleksion øvelser i samme handling har integreret og gennem små justeringer opnås forbedringer i handlingens effekt på materialet, i næste øvelse mestres

handlingen lidt bedre og langsomt opstår en intuitiv læring, der har sit eget individuelle handlingsmønster, der er kendetegnet ved en for andre ikke reproducerbar proces og et unikt produkt.

Det pædagogiske mål i *kunstabetraktning* er at bygge videre på det omfattende kunstneriske erfaringsmateriale, som eleverne i steinerskolerne har tilegnet sig i skoleforløbet og at bringe det ind i et videnskabeligt, analytisk felt, for derved at bygge bro mellem de to hovedområder kunst og videnskab.

Mens de erfaringer eleverne får i *håndværksundervisningen*: at en idé kun kan virkeliggøres med en viljeseffort og at øvelse og fordybelse nærmer idé til produkt, kan bruges i næsten alle andre sammenhænge.

Kunstabetraktning

Formål og perspektiv

Formålet med fagområderne indenfor æstetik/design- og arkitekturhistorie og -teori og musik/kompositionshistorie og -teori er, at eleven gennem iagttagelse og erkendelse danner sig en forståelse og et overblik over de visuelle, rumlige og auditive fænomener i hverdagen, der er med til at danne vores kulturelle selvforståelse og -opfattelse af verden.

Kompetencerne opøves gennem relevante æstetiske arbejdsprocesser, praktiske såvel som analytisk- teoretiske.

Kompetencerne opøves gennem betragtning og undersøgelse af det æstetiske felt indenfor arkitektur, kunsthåndværk, design, billedkunst og musik. Til grund for fagene ligger studie af reproduktioner, museumsbesøg og byvandring i Danmark og desuden forskellige steder i Europa - typisk Italien, Tyskland og Schweiz. Undervisningen sker gennem samtaler in situ, mundtlige oplæg fra elever og lærere, læsning af relevante tekster og aflevering af skriftlige rapporter fra eleverne. Derudover inddrages udvalgte musikalske stilarter, som et betydeligt element i den kulturelle udvikling og musik, kunst, kultur og samfundsforhold sammenstilles og analyseres i forskellige tidsepoker. Musikkens struktur og "arkitektur" gennemgås og eksemplificeres.

Undervisningen giver mulighed for, at eleven indenfor arkitektur, kunsthåndværk, design samt billedkunst og musik kan:

- få forståelse for "Det Skønne"s begreb og udvikling, samt at æstetikken følger egne love og dermed kan føre til egne erkendelser
- erhverve egen bevidst æstetiske sans og erkendelsesmulighed
- få forståelse for forskellige kunstneriske udtryk som kulturelle eller konceptuelle manifesteringer
- tilegne sig erkendelse af kunst- og arkitekturhistorien som udtryk for social påvirkning og indgriben i det omgivende rum og i forhold til samfundet generelt set
- udvikle en egen relation til design, arkitektur og kunst/kunsthåndværk

- argumentere for kunstneres, arkitekters og designeres særegne udtryksform i relation til deres samtid, stil og metoder.
- redegøre for sammenhængen mellem samfundsmæssige og idehistoriske forandringer i kunsten, musikken og arkitekturens udvikling
- sammenholde og diskutere kunstfrembringelser fra forskellige kunstarter inden for samme epoke
- udvikle sociale kompetencer ved hjælp af deltagelse i forskellige kunstneriske udtryksformer og vurderinger.

Emneområder

Billedkunst, arkitektur, musik, kunsthåndværk og design tjener forskellige formål i forskellige historiske og kulturelle sammenhænge.

I faget kunstbetragtning, undersøges visuelle og auditive udtryk i relation til tid, kultur og individ. Endvidere undersøges forskellige opfattelser af, hvordan design, arkitektur, kunst/kunsthåndværk og musik udformes, analyseres og fortolkes.

Kernestoffet er

- teoretisk arbejde med billeder på flader, skulpturer og installationer samt arkitektur med vægt på disse mediers udtryks- og meningsbærende muligheder
- udvalgte værker og tekster herom med følgende spredning og fordeling: Værker fra 450 e. Kr. til værker indenfor de seneste 5 år.
- teoretisk arbejde med følgende tre typer faglige problemstillinger: formalanalytiske, betydningsanalytiske og historisk / socialanalytiske
- teoretisk arbejde med flere forskellige gengivelsesstrategier, strategiernes metoder, samt undersøgelse af hvilke overvejelser der kan ligge til grund for disse metoder

Arbejdsformer for værkiagttagelse:

- Øvelser i fordybet iagttagelse og aflæsning af forskellige kunstværkers, bygningers, kunsthåndværks og musikkompositioners struktur, virkemidler, referencer og kompositionsstrukturer samt indlevelse i forskellige kvaliteter og træning i indre bevægelighed i beskæftigelsen med værkerne
- Øvelser i at sætte ord og betegnelser på det iagttagne og at kunne beskrive og diskutere det iagttagne før en eventuel bedømmelse
- Øvelserne foregår delvis med hjælp fra reproduktioner, delvis in situ foran verdenshistoriske mesterværker, museumsbesøg og byvandring i Danmark, Italien, Tyskland og Schweiz

I tilknytning hertil, øver eleverne selv gengivelse af udvalgte kunstværker, arkitektur eller design i billede /tegning og ord, ligesom skabelse af nye værker inden for bestemte stilperioder og genrer opøves.

Øvelserne foregår delvis med hjælp fra reproduktioner, delvis in situ foran verdenshistoriske mesterværker.

Kompetencemål

Undervisningen giver mulighed for at kunne opnå kompetence i at:

- forklare forskellen mellem personlig kunstoplevelse og analytisk tilgang
- vise, reflektere og opstille analyser over grundlæggende sammenhæng i det historiske materiale om arkitekturens, musikkens, billedkunstens og design / kunsthåndværkets udvikling i de forskellige perioder fra oldtiden frem til vor tid
- blive fortrolig med et udvalg af centrale kunstnere, designere og arkitekter, deres værker og biografier
- relatere til de vigtigste faglige begreber og termer
- redegøre for forskellige æstetiske kvaliteter og tekniske og materialemæssige egenskaber
- bidrage med selvstændige betragtninger i forhold til fagstoffet, både mundtligt og skriftligt
- vise en grundlæggende evne til stil- og genrebestemmelse
- deltage i faglige samtaler og begrunde sine synspunkter
- opleve og begribe bygningers rumskabende og sociale virkning
- analysere et selvvalgt billedmateriale ud fra forskellige forskningsbaserede metoder i forhold til analysens fokus
- samle analytiske resultater i en sammenhængende tolkende og perspektiverende konklusion
- kommunikere om og ved hjælp af visuelle udtryk.
- fornemme spændingsforhold i kontrasten mellem det nyskabende og det gældende ideal
- anvende relevante sproglige udtryk i den kunstvidenskabelige terminologi.

Håndværk

Formål og perspektiv

Eleverne præsenteres for og arbejder med en række forskellige håndværk og teknikker, hvor eleverne stilles over for et materiale, de skal arbejde med, en opgave de skal løse, og hertil redskaber, de skal lære at kende og anvende i processen. Måden de løser opgaven på, er individuelt forskellig - idet der normalt ikke bliver udleveret tegninger og målkrav. Det betyder, at hver elev løser opgaven på sin måde i løbet af arbejdsprocessen, og elevernes arbejder er derfor oftest unica. Her er altså tale om kunsthåndværk. Det, der kræves af eleven, er en fordybelse, hvor han/hun glemmer sig selv for at koncentrere sig fuldstændigt om materialet og arbejdet hermed. Eleven skal så at sige handle med hænderne ud fra en erkendelse af eller oplevelse med materialets egenart. Eleven kommer i denne proces ind i en dialog, hvor materialet svarer på de handlinger han/hun gør i form af et konkret resultat af f.eks. et hammerslag, og hvis resultatet ikke er tilfredsstillende, må man forsøge sig med korrektioner. Det vil sige, at håndværket giver mulighed for tilbagemelding på en helt anderledes måde end det reflektionsarbejde, der finder sted i fag som historie, geografi og samfundsfag. I håndværket øves således dømmekraften, ikke

efter en tilbagemelding fra læreren, men nu og her i arbejdsprocessen, og det er primært eleven selv, der dømmes sin egen indsats. Arbejdet med håndværk kan således ses som et redskab til at styrke tænkningen, intuitionen og fagligheden gennem viljesbaseret arbejde, dvs. handle, iagttage, tænke, bedømme, korrigere og handle i en fortløbende intuitiv proces.

Hver enkelt elev skal præstere en viljesindsats, når han/hun gennemgår den lange seje proces som er nødvendig for at bearbejde et materiale, så der kommer et resultat ud af det. At komme igennem barrierer af fejl, modstand og egen utilstrækkelighed er en lang sej proces - men når det lykkes, kan eleverne komme ind i en tilstand af rytmisk flow, som kan bære dem igennem. Her har også det sociale fællesskab en betydning. Det fællesskab, der ofte hersker i et værksted, har en særlig karakter, idet alle elever samtidigt befinder sig i en arbejdsituation, hvor den enkelte er fordybet i og koncentreret om arbejdet med at bearbejde materialet. Alle elever skal løse samme opgave, men på sin egen måde og kan derigennem inspirere hinanden; dette synliggøres eller høres af alle i værkstedet og bidrager til, at eleverne kan reflektere deres indsats og finde oprigtig interesse og indsigt i de andres arbejdsproces og måder at løse opgaven på.

De kompetencer, der er resultatet af evner, kvaliteter og erfaringer øvet i et fællesskab i håndværksundervisningen kan overføres og bruges i alle andre sammenhænge.

Emneområder

Håndværk omfatter blandt andet flg. fagområder:

Tekstildesign:

- tilskæring, syning,
- tekstile tryk og andre tekstile udtryksmidler
- farvning af tekstiler og garner

Grafisk design:

- tegneøvelser; portræt, croquis, landskab
- tegne mønstre, komposition, dynamisk tegning
- overføre skitse materiale til brugsdesign (covers, plakater, redskaber)
- grafiske teknikker; koldnål, ætsegrafik, fotogravure, photoshop
- farvelære og maleøvelser, stiløvelser (abstrakt/figurativt)
- tekst-billed-kommunikation

3D-design:

- skulpturelle øvelser i ler, træ, sten, gips, pap
- arkitektoniske modeløvelser

- bogbinding
- trækonstruktioner
- formstudier, øvelser, iagttagelser/vurderinger

Musik/poetisk design:

- værkanalyser
- stilanalyser og sammenstillinger af værker indenfor musik, arkitektur og design indenfor samme historiske periode

Kompetencemål

Undervisningen giver mulighed for at kunne:

- forstå og gennemskue en fremstillingsproces
- følge praktiske anvisninger
- vise fornemmelse for materialets muligheder og begrænsninger
- tage mål og omsætte til mønster med præcision
- tilrettelægge arbejdsproces og disponere tidsforbrug
- omgås værktøj og maskiner hensigtsmæssigt og sikkert
- yde præcision og korrekthed i udførelse
- arbejde vedholdende til færdigt produkt
- omsætte design/idé til produkt
- lære af erfaringer og anvende denne nye viden
- øve kreativ og intuitiv tænkning

Evaluering, Design, kunsthåndværk og arkitektur

Elevernes arbejdsindsats og udvikling evalueres løbende af læreren såvel under undervisningsforløbene og efterfølgende, i form af mundtlige og skriftlige kommentarer. I kunstbetragtning lægges vægt på en progression i elevens evne til at analysere og fortolke kunstværker, og dette sker ved mundtlige og skriftlige fremlæggelser. I håndværk lægges vægt på, at eleverne kan anvende de gennemgåede håndværksmæssige teknikker på en gradvis mere og mere sikker og selvstændig måde. Der lægges samtidig vægt på, at eleverne kan udføre en idé til et design og til endelig færdigt produkt. Dette ses både under arbejdsprocessen og gennem det færdige produkt. Evalueringerne fremlægges for eleverne ved de to årlige elevkonsultationer og i vidnesbyrdet i slutningen af 10. og 12. klasse. Her beskrives elevernes kompetencer og faglige progression. Evalueringerne baserer sig på lærerens iagttagelser af arbejdsevne, koncentration og faglige samt sociale udvikling.

